

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

КАФЕДРА СОЦІАЛЬНИХ І ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Філософія»

(назва навчальної дисципліни)

обов'язкова загальна

(обов'язкова загальна або обов'язкова професійна або вибіркова)

за освітньо-професійною програмою

«Пожежна безпека»

назва освітньої програми

підготовки

бакалавра

найменування освітнього ступеня

у галузі знань

26 «Цивільна безпека»

код та найменування галузі знань

за спеціальністю

261 «Пожежна безпека»

код та найменування спеціальності

Рекомендовано кафедрою соціальних і гуманітарних дисциплін на 2021- 2022 навчальний рік.

Протокол від «22» червня 2021 року
№ 13

Силабус розроблений відповідно до Робочої програми навчальної дисципліни «Філософія»

(назва навчальної дисципліни)

2021 рік

Загальна інформація про дисципліну

Анотація дисципліни

Знання з навчальної дисципліни «Філософія» суттєві для формування розумової здатності здобувачів освіти. Засвоєння даної дисципліни розвиває мислення й пам'ять, допомагає структурувати набутий у процесі навчання досвід, узагальнювати й виділяти головне, доводити й аргументувати, чітко й послідовно формулювати власні позиції. Застосування філософських знань розвиває волю до культури та надає розуміння цінності навчання.

Побудова курсу філософії базується на опрацюванні ідей та положень для оволодіння навиками аналізу, узагальнення й аргументації.

Особливість курсу «Філософія» – в її **основоположному значенні як дисципліни класичної університетської освіти**. Філософія є **дидактичним засобом формування особистості**.

Інформація про науково-педагогічних працівників

Інформація про науково-педагогічного працівника

Загальна інформація	Рябініна Олена Володимирівна, професор кафедри соціальних і гуманітарних дисциплін соціально-психологічного факультету, доктор філософських наук, професор.
Контактна інформація	м. Харків, вул. Чернишевська, 94, кабінет № 416. Робочий номер телефону – (057) 707-34-78.
E-mail	evtyabinina@gmail.com
Наукові інтереси	1)сутнісні характеристики мислення; 2)феноменологія духовно-теоретичного досвіду; 3)цифрові практики, онтологія віртуального буття
Професійні здібності	1)професор по кафедрі соціальних і гуманітарних дисциплін – рівень викладання навчального курсу; 2)значний досвід навчання здобувачів вищої освіти й керівництва науковими роботами; 3)керівництво дослідженнями кафедри соціальних і гуманітарних дисциплін впродовж 14 років 4)захищений <i>Fundraising</i> проект (тема «Платформи й інструменти <i>online</i> навчання») – Міжнародне стажування під супервізією Ягеллонського ун-ту (м. Краків) 6 кредитів ECTS (11.09. – 17.10.2021 р). Сертифікат № SZFL-000861
Наукова діяльність за освітнім компонентом	1.Філософія. Підручник для здобувачів вищої освіти/ авт. кол. Під ред. Рябініної О.В. і Юрченко Л.І. – Х.: НУЦЗ України. – 2021. – 296 с. 2.Рябініна О.В., Коваленко І.І. Простір <i>HOMO VIRTUALIS</i> і пост-цифрова естетика музики. – К.:

	Вісник Національної Академії керівних кадрів культури і мистецтва. – 2018. – Вип. 4. – С. 214 – 221 3.Ryabinina, Olena; Trynyak, Maya; Kovalenko, Inna; Kalnytskyi, Eduard y Kharlamov, Mykhailo. Postdigital practice and spatial specificity of music. Revista Inclusiones Vol: 8 num 1 (2021): 229-240 4.Ryabinina, Olena; Kovalenko, Inna y Nesterenko, Ksenia. Metamorphoses of historicity in modern culture. Revista Notas Históricas y Geográficas, número 26, Enero-Junio 2021. pp. 189-207. (робота індексована Scopus & Web of Science Core Collection) 5.Рябинина Е.В., Коваленко И.И., Хорошев А.А. Пространство историчности в цифровой парадигме культуры // Вестник Томского ун-та. – 2021. - № 42. – С. 124 – 134 (Web of Science Core Collection) 6. Korzh-Usenko L., Kuznetsova O., Pryma V., Cheryshchuk Y., Riabinina O., & Cherniakova O. (). Distance learning as an educational technology: development prospects and challenges of today . Laplage in Journal, 7(3B), 2021, p.518-526. https://doi.org/10.24115/S2446-220202173B1584p.518-526 (Web of Science Core Collection)

Час та місце проведення занять з навчальної дисципліни

Аудиторні заняття з навчальної дисципліни проводяться згідно з затвердженим розкладом. Електронний варіант розкладу розміщено на сайті Університету (<http://rozklad.nuczu.edu.ua/timeTable/group>).

Консультації з навчальної дисципліни проводяться протягом семестру згідно затвердженого графіку:

Рябініна О.В. – щопонеділка з 16.00 до 17.00 в кабінеті № 449.

У разі додаткової потреби в консультації здобувача вищої освіти час погоджується з науково-педагогічним працівником.

Мета вивчення дисципліни: формування світогляду здобувачів освіти, їх знань щодо закономірностей буття світу, людини та соціуму з урахуванням специфіки віртуальної реальності та глобальної цивілізації.

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Форма здобуття освіти
	Заочна
Статус дисципліни	обов'язкова загальна
Рік підготовки	1 курс
Семестр	1
Обсяг дисципліни:	
- в кредитах ЄКТС	3
- кількість модулів	2
- загальна кількість годин	90
Розподіл часу за навчальним планом:	
- лекції (годин)	8
- практичні заняття (годин)	
- семінарські заняття (годин)	2
- лабораторні заняття (годин)	-
- курсова робота (годин)	-
- інші види занять (годин)	-
- самостійна робота (годин)	90
- індивідуальні завдання (науково-дослідне) (годин)	-
- підсумковий контроль	екзамен

Передумови для вивчення дисципліни

Передумовою для вивчення дисципліни «Філософія» є досягнення результатів навчання, що передбачені освітньою компонентою «Історія і культура України», а саме: ПРН01. Аналізувати питання історії, факти, проблеми та тенденції розвитку культури України в їх діалектичному взаємозв'язку; ПРН02. Володіти культурою мислення, технологією освоєння соціального досвіду.

Результати навчання та компетентності з дисципліни

Відповідно до освітньої програми «Пожежна безпека» вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити:

- досягнення здобувачами вищої освіти таких результатів навчання

Програмні результати навчання	ПРН
Аналізувати і прогнозувати суспільні явища й процеси, знати нормативно-правові засади забезпечення пожежної безпеки, питання правового регулювання забезпечення пожежної безпеки об'єктів і територій.	ПРН03.
Пояснювати процеси впливу небезпечних чинників пожежі на навколишнє середовище; застосовувати теорії	ПРН04.

захисту людини, матеріальних цінностей і довкілля від впливу небезпечних чинників пожежі, знання математичних та природничих наук у сфері професійної діяльності.	

- формування у здобувачів вищої освіти наступних компетентностей:

Програмні компетентності (загальні та професійні)	ЗК, ПК
Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу	ЗКЗ.

Програма навчальної дисципліни

Теми навчальної дисципліни:

МОДУЛЬ 1. Основи теоретичної філософії

Тема 1.1. Філософія як світогляд.

Поняття світогляду: індивідуальний та культурно-історичний виміри. Типи світогляду. Світогляд і чуттєва практика. Поняття раціональності. Сутність філософії як теоретичної діяльності. Специфіка філософії як дисципліни, спрямованої на розвиток розуму, культури мислення та формулювання. Вимоги до вивчення філософії в університеті.

Роль філософського світогляду у формуванні конкретних наук і логічних норм мислення.

Тема 1.2. Проблема буття у філософії

Категорія буття, її наріжне значення у філософії. Культурно-історичний вимір осмислення буття. Світосприймання давнини: злитність розумового та гілетиного аспектів природно-космічного світу. Проблема сутності та сущого. Елеати. Парменід. Онтологія трансцендентного в Середні віки та її значення для розвитку філософії. Новочасна науково-філософська картина світу. Простір і час як категорії онтологічного порядку.

Філософський матеріалізм – породження науково-технічного прогресу. Матерія. Вчення про властивості і форми руху матерії. «Основне» питання філософії. Матеріалізм та ідеалізм. Віртуальне буття.

Тема 3. Метод у філософії. Вчення про розвиток

Поняття методу, та специфіка у філософії. Метод як когнітивна форма зв'язку одиничного, загального, особливого. Метод, методика, методологія.

Діалектика і її історичні форми.

Рух та розвиток у новочасній діалектиці. Діалектичний метод Г.Гегеля. Закони та категорії діалектики. Матеріалістична трансформація методу та її значення для природничих наук.

Синергетика як теорія розвитку.

Тема 1.4. Свідомість

Свідомість як атрибут людського буття. Психічне і фізичне, ідеальне та

матеріальне. Психофізична проблема. *Hard problem of consciousness*.

Культурно-історичний вимір проблем свідомості, їх взаємозв'язок. Феноменологічна аналітика свідомості.

Матеріалістичні підходи та утвердження еволюційної візії свідомості. Свідомість і діяльність. «Нередукований матеріалізм» і його вихід у теорію інформації. Свідомість і мозок: історія і теорія питання.

Соціальний і психічний виміри буття свідомості. Самосвідомість.

Тема 1.5. Мислення та мова. Логічні форми мислення

Поняття про мислення. Зв'язок мислення та мови. Раціональні операції та нерелективні чинники мислення. Відношення мислення до буття.

Мислення як психічний процес. Розумові дії, їх зв'язок і продуктивний характер. Абстрактне мислення – видова характеристика людини. Помилкове ототожнення абстрактного та теоретичного мислення.

Мислення як діяльність. Природа поняття.

Логічні форми. Поняття. Судження, його структура. Закони логіки для контрарних суджень. Умовивід, його види. Категоричний силізм.

Тема 1.6. Філософська теорія пізнання

Пізнання як діяльність. Знання та його види. Суб'єкт і об'єкт пізнання. Гносеологія – філософська теорія пізнання. Проблема пізнаваності світу.

Процес пізнання, його етапи та їх специфіка.

Поняття істини й проблема об'єктивності знання. Абсолютна і відносна істина. Процесуальний і соціальний характер істини. Критерії істини. Істина і практика.

Модуль 2. Основи практичної філософії

Тема 2.1. Людина у філософії. СENS життя і свобода волі

Філософські виміри пізнання людини. Релігійні, біологічні, соціальні та інтегральні підходи до сутності людини. Поняття духу, душі. Зв'язок тілесно-афективної та когнітивної сфери людського.

Людина цивілізована. Природна та віртуальна реальність людини.

Людина культурна. Проблема смерті і безсмертя. Свобода волі. Совість і відповідальність.

Ціннісно-смыслова сфера людини, її екзистенціальне значення. Екологія людини та виклики сьогодення.

Тема 2.2. Соціальні відносини. Суспільство. Особистість

Сутність соціального відношення. Праця – ключова категорія соціуму. Суспільство і його основи. Підходи до визначення суспільства.

Соціальні спільності, їх різновиди. Суспільство та держава. Регуляція суспільних відносин. Поняття власності, її роль у суспільному розвитку.

Соціальна структура суспільства: класова та стратифікаційна теорії.

Назви модулів і тем	Заочна (дистанційна) форма					
	Кількість годин					
	усього	у тому числі				
		лекції	практичні (семінар- ські) заняття	лабора торні (інші види)	само- стійна робота	модульна контрольна робота
1- й семестр						
Модуль 1. Основи теоретичної філософії						

Тема 1.1. Філософія як світогляд	10	2	0	0	8	
Тема 1.2. Проблема буття у філософії	7		0	0	7	
Тема 1.3. Метод у філософії. Вчення про розвиток	10	2	0	0	8	
Тема 1.4. Свідомість	7		0	0	7	
Тема 1.5. Мислення та мова. Логічні форми мислення	7		0	0	8	
Тема 1.6. Філософська теорія пізнання	8		0	0	7	
Разом за модулем 1	49	4	0	0	45	
Модуль 2. Основи практичної філософії						
Тема 2.1. Людина у філософії. Сенс життя і свобода волі	9	2	0	0	7	
Тема 2.2. Соціальні відносини. Суспільство. Особистість	7		0	0	7	
Тема 2.3. Цивілізація і прогрес. Глобальні проблеми сучасності	7		0	0	7	
Тема 2.4. Наука і техніка в сучасному світі	9	2	0	0	7	
Тема 2.5. Культура як реальність людини	9		2	0	7	
Разом за модулем 2	41	4	2	0	35	
Разом	90	8	2	0	80	

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Тема 1.1. Філософія як світогляд.	0
2.	Тема 1.2. Проблема буття у філософії	0
3.	Тема 1.3. Метод у філософії. Вчення про розвиток	0
4.	Тема 1.4. Свідомість	0
5.	Тема 1.5. Мислення та мова. Логічні форми мислення	0
6.	Тема 1.6. Філософська теорія пізнання	0
7.	Тема 2.1. Людина у філософії. Сенс життя і свобода волі	0
8.	Тема 2.2. Соціальні відносини. Суспільство. Особистість	0
9.	Тема 2.3. Цивілізація і прогрес. Глобальні проблеми сучасності	0
10.	Тема 2.4. Наука і техніка в сучасному світі	0
11.	Тема 2.5. Культура як реальність людини	2
	Разом	2

Орієнтовна тематика індивідуальних завдань

(контроль у рамках опитування на семінарських заняттях)

1. Реферативні завдання

1.1. Розум і еволюція

1.2. Що таке творчість, обдарованість, геніальність

1.3. Цифрові арт-практики: їх особливості, переваги й проблеми

1.4. Віртуальна реальність – локальна чи тотальна. Ознаки віртуального

1.5. Ролі чоловіка і жінки в сім'ї. В чому цінність сім'ї

1.6. Причини вступу у шлюб. Чи завжди обов'язково одружуватись?

1.7. Що таке любов

1.8. Як Ви розумієте реальність Бога

1.9. Поясніть переважну популярність музики та звукового дизайну серед видів художньо-творчої діяльності

2. Практичні завдання:

2.1. Судження атрибутивні, екзистенціальні, з відношеннями – приклад та його аргументація

2.2. Загально-ствердні, загально-заперечні, частково ствердні, частково заперечні судження – навести приклад з його аргументацією

2.3. Приклади контрарних та контрадикторних суджень, аргументація

2.4. Які терміни судження обумовлюють його частковий чи загальний характер? Ствердну чи заперечну спрямованість?

2.5. Наведіть приклади сполучення суджень, кон'юнкції, диз'юнкції з їх аргументацією

2.6. Розкрийте закон зворотно-пропорційного зв'язку обсягу і змісту поняття, наведіть приклади

2.7. Наведіть та поясніть 2 приклади закону тотожності

2.8. Наведіть та поясніть 2 приклади закону несуперечності

2.9. Наведіть та поясніть 2 приклади закону виключеного третього

2.10. Наведіть та поясніть 2 приклади закону достатньої підстави

Критерії оцінювання індивідуальної самостійної роботи здобувачів вищої освіти:

- 6 балів – завдання виконане самостійно з опрацюванням літератури;
  - 4 бали – виконане в повному обсязі, але бракує самостійних міркувань і аргументації наведених прикладів;
  - 2 бали – виконане частково, матеріал некритично запозичений з сайтів Інтернет;
  - 0 балів – не виявляє знання навчального матеріалу/робота не виконана.
- Індивідуальна самостійна робота є однією з форм роботи здобувача, яка виявляє вміння оперувати навчальним матеріалом в аналізі філософської й професійної тематики. Викладач оцінює рівень загально-навчальних умінь і мотивації навчання (професійно значимої тематики міркувань здобувача).

Модульний контроль (письмова контрольна робота)

У процесі вивчення дисципліни здобувачі виконують по одній контрольній роботі за кожен модуль.

Модульна контрольна робота є складовою поточного контролю і здійснюється шляхом виконання письмової контрольної роботи. Для здобувачів вищої освіти очної (денної) форми навчання модульні контрольні роботи №1 та №2 виконуються у 1 семестрі.

Перелік питань для модульного контролю:

Модуль 1.

1. Поняття світогляду. Історичні форми світогляду
2. Філософія як світогляд.
3. Специфіка філософського знання.
4. Філософський метод.
5. Філософська система.
6. Проблема буття в філософії. Історичні трансформації категорії буття
7. Віртуальне буття людини
8. Діалектика, її логічна основа та історичні форми.
9. Закон єдності та боротьби протилежностей
10. Закон переходу кількісних змін у якісні
11. Закон заперечення заперечення
12. Синергетика, її опорні положення
13. Матеріальне та ідеальне. Психічне та фізичне.
14. Проблема походження свідомості.
15. Психіфізична проблема і філософський зміст
16. «Важка проблема» свідомості, її специфіка і значення в науковому пізнанні
17. Історичне становлення категорії свідомості: основні етапи
18. Поняття мислення
19. Ваша позиція щодо взаємної представленості мислення й мови

20. Нерефлексивні чинники мислення (перелічити й навести приклади)
21. Базові операції мислення (розумові дії)
22. Поняття мови. Різновиди мов
23. Логіка: розкрити загальноприйняті значення терміну
24. Поняття як форма мислення.
25. Судження. Різновиди суджень і типи відношень між судженнями
26. Структура простого судження. Схарактеризувати основні та додаткові терміни судження.
27. Умовивід: особливості будови
28. Індуктивний умовивід і умовивід за аналогією. Дати аналіз і приклади
29. Дедуктивний умовивід. Категоричний силізм. Дати аналіз і приклади
30. Закон тотожності. Дати аналіз і приклади
31. Закон несуперечності. Дати аналіз і приклади
32. Закон виключеного третього. Дати аналіз і приклади
33. Закон достатньої підстави. Дати аналіз і приклади
34. Аналіз процесу пізнання. Що значить – знати.
35. Суб'єкт і об'єкт пізнання.
36. Знання і віра. Розкрити їх взаємозв'язок
37. Проблема істини (об'єктивності знання): основний зміст
38. Поняття про абсолютну й відносну істину
39. Поняття про заблудження. Види заблуджень у логіці
40. Критерії істинності знання у філософії та науці
41. Наукові і філософські методи: спільне та відмінне
42. Емпіричне та теоретичне знання, їх особливості та взаємозв'язок
43. Потрактувати вислів: «Практична істинність наукової абстракції»
44. Різновиди знання та пізнання в світлі переваги наукових знань.
45. Етапи наукового пізнання: проблема – гіпотеза – емпіричний етап – теорія
46. Періодизація науки та перспективи її розвитку
47. Штучний інтелект як науковий продукт. Набутки та виклики доби штучного інтелекту

Модуль 2.

1. Філософська спрямованість пізнання людини
2. Тема життя та смерті. Образ душі як сутності людини
3. Проблема сенсу життя людини. Спосіб життя та система цінностей
4. Проблема свободи волі
5. Основні культурно-історичні «портрети» людини (античний світ, європейське середньовіччя, Ренесанс, Новий час)
6. Концепція біо-соціальної природи людини. Антропосоціогенез
7. «Магія мозку» за Н.П. Бехтєревою. Сформулюйте своє ставлення до її набутків.

8. Що таке «не редукований матеріалізм» Д.Дубровського і в чому його незбіг із антропосоціогенезом?
9. Розкрийте соціальний підхід до природи людини на прикладі Загорського експерименту. Чи вважаєте Ви його вичерпним щодо даної проблеми
10. Поняття суспільства. Проблема підвалин людської спільноти. Типи спільноти
11. Сутність соціального відношення. Типи соціальних відносин.
12. Суспільство як орган перетворення природи: досягнення й ризику.
13. Поняття про суспільне виробництво, його структура
14. Історичні типи прогресу.
15. Суспільно-економічна періодизація історії
16. Класи або страти? Яку ідею структури суспільства Ви поділяєте?
17. Поняття особистості. Соціалізація й інтеріоризація особистості.
18. Поняття цивілізації.
19. Сутність техніки. Система «людина – техніка» та її розвиток.
20. Основні характеристики постіндустріального суспільства. Примат інформаційних технологій
21. В чому полягає кіборгізація соціальності й суб'єкта? Наведіть приклади
22. Поняття ноосфери в теорії В.Вернадського
23. Сформулюйте поняття культури у Вашому розумінні. На чому базується виникнення й відтворення культури?
24. Поясніть різну цільову спрямованість технології та художньої творчості
25. Поняття релігійності. Схарактеризуйте специфіку релігійного досвіду
26. Релігія як явище загальнолюдської культури. Дух та інституція в сфері релігії
27. Архаїчні вірування: анімізм, тотемізм, фетишизм і магія
28. Міф архаїчний та сучасний. Наведіть приклади
29. Національно-державні релігії. Спільність і відмінність язичницьких пантеонів
30. Світові релігії: назвіть по п'ять характерних ознак кожної з них
31. Мораль і моральність. Проведіть відмінність між термінами та їх змістовним наповненням
32. Що таке совість і яка її природа (соціальна, духовна, ментальна). Чи у всіх є совість? Спробуйте пояснити явище безсовісної поведінки
33. Висловіть власне судження про гендерні, сімейні, соціальні негаразди, що позначаються термінами: «аб'юз» («газлайтінг», «неглект»). Яка базова нестача провокує поведження такого типу
34. Насильство в сімейних відносинах, його прояви та суспільна небезпека
35. Дайте власний варіант пояснення насильства як патології сім'ї, соціуму – це одвічні чи сучасні явища?

36. Чи пов'язаний феномен неповної сім'ї з базовою нестачею моральності особистості?
37. Які характеристики сучасної сім'ї Ви вважаєте факторами ризику щодо моральнісного виховання дітей?
38. Розкрийте поняття образу. Образ як чуттєво обумовлена форма мислення та художній образ
39. Поясніть вислів І.Канта «зацікавлена незацікавленість» щодо природи естетичного відношення
40. Мистецтво як творчість. Види мистецтва. Чи маєте улюблений вид мистецтва

Оцінювання освітніх досягнень здобувачів вищої освіти

Засоби оцінювання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є:

- Відповіді усні та письмові на семінарських заняттях за кожною із тем і за змістом завдань з індивідуальної самостійної роботи;
- виконання модульних контрольних робіт.

Оцінювання рівня освітніх досягнень здобувачів за освітніми компонентами, здійснюється за 100-бальною шкалою, що використовується в НУЦЗ України з переведенням в оцінку за рейтинговою шкалою - ЄКТС та в 4-бальну шкалу.

Таблиця відповідності результатів оцінювання знань з навчальної дисципліни за різними шкалами

За 100-бальною шкалою, що використовується в НУЦЗ України	За рейтинговою шкалою (ЄКТС)	За 4-бальною шкалою
90–100	A	відмінно
80–89	B	добре
65–79	C	
55–64	D	
50–54	E	задовільно
35–49	FX	
0–34	F	незадовільно

Критерії оцінювання

Форми поточного та підсумкового контролю

Для оцінки знань здобувачів вищої освіти використовується поточний та підсумковий контроль.

Поточний контроль здійснюється на семінарських заняттях методом опитування.

У процесі вивчення дисципліни здобувачі виконують по одній контрольній роботі за кожен модуль. Складання модулів здобувачами вищої освіти денної форми навчання передбачено у 1 семестрі.

Поточний контроль проводиться на кожному практичному занятті. Він передбачає оцінювання теоретичної підготовки здобувачів вищої освіти із зазначеної теми (у тому числі, самостійно опрацьованого матеріалу) під час роботи на заняттях.

Підсумковий контроль знань для здобувачів вищої освіти очної (денної) форми навчання проводиться у вигляді екзамену.

Розподіл та накопичення балів, які отримують здобувачі, за видами навчальних занять та контрольними заходами з дисципліни

Види навчальних занять		Кількість навчальних занять	Максимальний бал за вид навчального заняття	Сумарна максимальна кількість балів за видами навчальних занять
I. Поточний контроль				
Модуль 1	лекції	2	0	0
	семінарські заняття	0	0	0
	практичні заняття*	0	0	0
	модульний контроль*	0	30	30
Разом за модуль 1				30
Модуль 2	лекції	2	0	0
	семінарські заняття	1	2	2
	практичні заняття*	0	0	0
	модульний контроль*	0	30	30
Разом за модуль 2				32
Індивідуальна самостійна робота				8
Разом за поточний контроль				70
II. Підсумковий контроль (екзамен)*				30
Разом за всі види навчальних занять та контрольні заходи				100

Поточний контроль.

Критерії поточного оцінювання знань здобувачів вищої освіти заочної (дистанційної) форми навчання на семінарському занятті (оцінюється в діапазоні від 0 до 2 балів:

2 бали – здобувач вільно володіє навчальним матеріалом, аргументує судження, наводить приклади;

1 бал – здобувач виявляє часткове/формальне знання, відповідь нечітка;

0 балів – здобувач утруднюється відповісти, знання не виявлені.

Викладач оцінює повноту і послідовність відповіді, вміння працювати з текстами філософії та рівень загально-навчальних умінь.

Критерії оцінювання знань здобувачів вищої освіти заочної (дистанційної) форми навчання при виконанні модульних контрольних робіт (оцінюється в діапазоні від 0 до 30 балів):

30 балів – відповіді правильні, продуктивні (синтетичні судження), з прикладами та посиланнями на літературу;

25 балів – відповіді правильні, репродуктивні (аналітичні судження), не відсилають до літератури з теми, приклади шаблонні;

20 балів – відповіді формальні, можливі пробіли, приклади запозичені;

15 балів – відповіді з фактичними/логічними заблудженнями, вимога розкрити на прикладах матеріал питання викликає утруднення;

10 балів – відповіді зверхні, 2 з 3 пунктів, без теоретизування/підмінене побутовою риторикою;

5 балів – відповідь на 1 пункт запозичена з джерел і без прикладів;

0 балів – відповіді відсутні або цілковито неспроможні.

Модульна контрольна робота у формі аудиторного письмового викладу матеріалу залікового модуля оцінюється за критеріями засвоєння положень і оперування цими знаннями в розгляді філософської та професійної тематики. Зміст контрольних питань розподіляється за варіантами (три питання кожен).

Підсумковий контроль.

Загальна кількість балів за семестр не повинна перевищувати 100.

Підсумковий контроль сформованості компетентностей здобувачів та результатів навчання з дисципліни «Філософія» у формі екзамену, усного або в системі OpenTest-2 (див.контент в опції за рубрикою «Освітня діяльність» на сайті НУЦЗ України). Форма екзамену визначається вибором викладача та особливостями поточного режиму навчання здобувачів вищої освіти.

Оцінка програмних результатів навчання враховує сумарні бали оцінок за виконання модульних контрольних робіт, індивідуальних завдань, роботи на семінарських заняттях, але передусім відображає фактичний рівень знань, виявлених екзаменаційною процедурою.

Перелік питань для підготовки для екзамену:

1. Поняття світогляду. Історичні форми світогляду

2. Філософія як світогляд.
3. Специфіка філософського знання.
4. Філософський метод.
5. Філософська система.
6. Проблема буття в філософії. Історичні трансформації категорії буття
7. Віртуальне буття людини
8. Діалектика, її логічна основа та історичні форми.
9. Закон єдності та боротьби протилежностей
10. Закон переходу кількісних змін у якісні
11. Закон заперечення заперечення
12. Синергетика, її опорні положення
13. Матеріальне та ідеальне. Психічне та фізичне.
14. Проблема походження свідомості.
15. Психофізична проблема і філософський зміст
16. «Важка проблема» свідомості, її специфіка і значення в науковому пізнанні
17. Історичне становлення категорії свідомості: основні етапи
18. Поняття мислення
19. Ваша позиція щодо взаємної представленості мислення й мови
20. Нерелективні чинники мислення (перелічити й навести приклади)
21. Базові операції мислення (розумові дії)
22. Поняття мови. Різновиди мов
23. Логіка: розкрити загальноприйняті значення терміну
24. Поняття як форма мислення.
25. Судження. Різновиди суджень і типи відношень між судженнями
26. Структура простого судження. Схарактеризувати основні та додаткові терміни судження.
27. Умовивід: особливості будови
28. Індуктивний умовивід і умовивід за аналогією. Дати аналіз і приклади
29. Дедуктивний умовивід. Категоричний силізм. Дати аналіз і приклади
30. Закон тотожності. Дати аналіз і приклади
31. Закон несуперечності. Дати аналіз і приклади
32. Закон виключеного третього. Дати аналіз і приклади
33. Закон достатньої підстави. Дати аналіз і приклади
34. Аналіз процесу пізнання. Що значить – знати.
35. Суб'єкт і об'єкт пізнання.
36. Знання і віра. Розкрити їх взаємозв'язок
37. Проблема істини (об'єктивності знання): основний зміст
38. Поняття про абсолютну й відносну істину
39. Поняття про заблудження. Види заблуджень у логіці
40. Критерії істинності знання у філософії та науці
41. Наукові і філософські методи: спільне та відмінне
42. Емпіричне та теоретичне знання, їх особливості та взаємозв'язок
43. Потракувати вислів: «Практична істинність наукової абстракції»

- 44.Різновиди знання та пізнання в світлі переваги наукових знань.
- 45.Етапи наукового пізнання: проблема – гіпотеза – емпіричний етап – теорія
- 46.Періодизація науки та перспективи її розвитку
- 47.Штучний інтелект як науковий продукт. Набутки та виклики доби штучного інтелекту
- 48.Філософія людини, її призначення та головні риси
- 49.Тема життя та смерті у духовному досвіді людства. Образ душі як вічної сутності людини
- 50.Проблема сенсу життя людини. Спосіб життя та система цінностей
- 51.Проблема свободи волі. Свобода у контексті історичного прогресу.
- 52.Основні культурно-історичні «портрети» людини (античний світ, європейське середньовіччя, Ренесанс, Новий час)
- 53.Соціальна природа й біо-соціальна сутність людини. Антропогенез
- 54.Еволюційна епістемологія, її основні категорії та підвалини. Теорія культургенезу і її спорідненість із концептом «вроджених ідей»
- 55.«Магія мозку» за Н.П. Бехтєревою. Сформулюйте своє ставлення до її набутоків.
- 56.Що таке «не редукований матеріалізм» Д.Дубровського і в чому його незбіг із антропосоціогенезом? Чия позиція вірна – Д.Дубровського чи Е.Ільєнкова?
- 57.Покажіть доводи соціальної природи людини на прикладі Загорського експерименту. Чи повністю він розкриває таїну походження людини
- 58.Поняття суспільства. Проблема підвалин людської спільноти. Типи спільноти за її соціальною зрілістю
- 59.Сутність соціального відношення. Типи соціальних відносин.
- 60.Суспільство як орган перетворення природи: досягнення й ризики.
- 61.Поняття про суспільне виробництво, його структура
- 62.Історичний процес. Періодизація історії за типами прогресу.
- 63.Суспільно-економічна періодизація історії
- 64.Класи або страти? Яку ідею структури суспільства Ви поділяєте?
- 65.Поняття особистості: філософський і психологічний підходи.
- 66.Історичність. Соціокультурний тип особистості.
- 67.Соціалізація й інтеріоризація особистості.
- 68.Свобода і відповідальність, їх взаємозв'язок.
- 69.Поняття цивілізації.
- 70.Поняття про техніку. Система «людина – техніка» та її розвиток.
- 71.Основні характеристики постіндустріального суспільства. Примат інформаційних технологій
- 72.В чому полягає кіборгізація соціальності й суб'єкта? Наведіть приклади
- 73.Поняття ноосфери в контексті теорії В.Вернадського

74. Сформулюйте поняття культури у Вашому розумінні. Який критерій Ви вважаєте доцільним щодо творення культури: діяльність людини та прогрес суспільства; цінності й символи; утворення осередків життя?
75. Становлення культури. Поясніть недоцільність терміну «розвиток» щодо культурно-історичного процесу
76. Поясніть різну цільову спрямованість культури та цивілізації, філософії та науки, технології та художньої творчості
77. Поняття релігійності. Схарактеризуйте специфіку релігійного досвіду в опорі на поняття «нумінозне»
78. Релігія як явище загальнолюдської культури. Поясніть погляд на релігію як «служу двох володарів» у К.Юнга
79. Архаїчні вірування: анімізм, тотемізм, фетишизм. Їх зв'язок із магією в контексті міфологічного типу мислення
80. Міф архаїчний та сучасний. Наведіть приклади сучасної нео-архаїки
81. Національно-державні релігії. Спільність і відмінність язичницьких пантеонів
82. Світові релігії: назвіть по п'ять характерних ознак кожної з них
83. Мораль і моральність. Проведіть відмінність між термінами та їх змістовним наповненням
84. Що таке совість. Звідки вона походить? Спробуйте пояснити явище безсовісної поведінки деяких людей у спосіб соціальної, духовної або культур-генетичної природи совісті. Яка позиція Вам ближче і чому
85. Феномени соціопатії та психопатії: спробуйте знайти пояснення
86. Висловіть власне судження про явища, що позначаються термінами: «аб'юз» («газлайтінг», «неглект»), «нарцис»? Спробуйте віднайти базову нестачу, що зумовлює таке поведіння людини у відносинах
87. Насильство в сімейних відносинах, його прояви та суспільна небезпека
88. Дайте власний варіант пояснення насильства як патології сім'ї, соціуму – це одвічні чи сучасні явища?
89. Чи пов'язаний феномен неповної сім'ї з базовою нестачею моральності особистості?
90. Які характеристики сучасної сім'ї Ви вважаєте факторами ризику щодо моральнісного виховання дітей?
91. Розкрийте поняття образу. Спробуйте дати розрізнення психологічних термінів «перцептивний образ» і «вторинний образ». Образ як чуттєво обумовлена форма мислення
92. Схарактеризуйте художній образ як оформлення естетичного ставлення. Що таке естетичне? Поясніть вислів І.Канта «зацікавлена незацікавленість»
93. Мистецтво як творчість. Види мистецтва. Чи поділяєте Ви ієрархію мистецтв за Г.Гегелем? Чи маєте улюблений вид мистецтва

Політика викладання навчальної дисципліни

1. У пріоритеті високий рівень пізнавальної активності та культури

мислення, внутрішня мотивація досягнення компетентностей і результатів навчання, що виявляється в професійно орієнтованому застосуванні знань з філософії, спроможність до світоглядної позиції, академічна коректність.

2. Від здобувачів освіти вимагається підготовленість до семінарських занять з опрацюванням літератури, якісне і своєчасне виконання завдань.

3. Особлива увага до виконавської дисципліни, академічного етикету та доброчесності. Здобувач освіти повинен у процесі спілкування з викладачем й аудиторією виявляти культуру поведінки, повагу до іншої думки. Здобувачі повинні діяти відповідно до політики НУЦЗ України щодо академічної доброчесності.

4. Використання мобільних пристроїв на заняттях з дозволу викладача для забезпечення цифрових технологій навчання (тестів у системі OpenTest-2, MentiMeter, демонстрації презентацій, входу за посиланням у вказані викладачем електронні документи, і т.ін).

5. Здобувач освіти має право дізнатися у викладача бальні оцінки своєї успішності й вести паралельний моніторинг накопичуваних балів. Зворотний зв'язок, наданий викладачеві, доцільний також у формі відгуку здобувача про якість викладання і застосовність знань. Викликають інтерес і враховуються побажання й пропозиції здобувачів щодо тематичного наповнення навчання, технологій і форм подачі навчального контенту.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Література

1. Освітньо-професійна програма «Пожежна безпека» за спеціальністю 261 «Пожежна безпека» галузі знань 26 «Цивільна безпека», рівень вищої освіти – перший, ступінь – бакалавр.
2. Філософія: підручник для здобувачів вищої освіти /авт. кол.; за ред. О.В. Рябініної, Л.І. Юрченко. – Х.: Видавництво Іванченка І.С., 2021. – 296с. (30 прим.)
3. Жеребкін В.Є. Логіка: Підруч. — 6-те вид., стер. — К. : Т-во "Знання", КОО, 2003 (29 прим.)
4. Подольська Є.А Кредитно-модульний курс з філософії: філософія, логіка, етика, естетика, релігієзнавство. Навчальний посібник. Видання друге, перероблене та доповнене — К. : Центр навчальної літератури, Інкос, 2006. (1 прим.)
5. Причепій Є.М. Філософія: Підручник / Є.М. Причепій, А.М. Черній, Л.А. Чекаль. — 2-ге вид., випр. і доп. — К. : Академвидав, 2007. (1 прим.)
6. Історія світової культури./за ред. Л.Т. Левчук, В.І. Панченко, та ін. — К.: Либідь, 2018. (1 прим.)
7. Етика. Навч. посібник / Ред. В.О. Лозовий. — К: Юрінком. — 2002 (2

прим.)

8. Каріков С.А. Філософія. Розділи: Філософська антропологія, соціальна філософія, філософія культури: навчальний посібник. – Х. : НУЦЗУ, 2011. (111 прим.)

Інформаційні ресурси

1. Освітньо-професійна програма вищої освіти «Пожежна безпека» за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти, спеціальність 261 – Пожежна безпека, галузь знань 26 – Цивільна безпека: http://pb.nuczu.edu.ua/images/osvitni-programi/2021/261_aptb_bak_21.pdf.
2. Електронний каталог НУЦЗУ: <http://books.nuczu.edu.ua/load.php>
3. <http://www.social.org.ua/>
4. <http://www.filosof.com.ua>
5. <http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/dovi.html>
6. <http://www.alleng.ru/d/phil/phil013.htm>
7. <http://www.psylib.ukrweb.net/books/rassb01/index.htm>.

Розробник:

Олена РЯБІНІНА
(Власне ім'я ПРІЗВИЩЕ)